

QÜESTIONS TERMINOLÒGIQUES EN SOCIOLINGÜÍSTICA

Sessió a càrrec de William F. MACKEY (19 de desembre de 1991)

Després de referir-se a la seva anterior estada entre nosaltres l'any 1983, en què va fer una reflexió sobre la sociolingüística catalana (veg. especialment Treballs de Sociolingüística Catalana, núm. 6, p. 21-31), el professor Mackey va fer notar la importància de la distinció entre estatus i funció i, en general, de la fixació terminològica, perquè com més s'està d'acord en els termes científics, més es pot avançar.

1. ESTATUS I FUNCIO

Partint de l'etimologia, tres termes sovint relacionats apareixen distints: *estatus*, que vol dir «que està», es refereix a l'aspecte potencial; *funció*, que vol dir «que fa», indica el que es fa amb la llengua; i *prestigi* (és a dir, *prae-stare*) fa referència al passat.

Els tipus d'estatus, referents doncs al potencial de la llengua, són quatre: lingüístic (distingim entre el parlat i l'escrit), cultural, demogràfic i jurídic. Els quatre estatus defineixen l'estatut global. Per definir l'estatus lingüístic cal tenir en compte el nivell d'estandardització, la diversitat dialectal, la distància interlingüística, el grau d'escriptura, etc. Per a l'estatus demogràfic, el nombre de parlants. Per a l'estatus cultural, el fet de les potencialitats (una llengua en què es pot llegir, però que no té llibres en aquesta llengua està en una situació feble). Per a l'estatus jurídic cal tenir en compte no solament els nivells de jurisdicció, sinó també els àmbits en què la llengua s'utilitza.

Parlem ara de funció. Una llengua pot tenir un alt estatus, però de fet *no funcionar*: aquest és el cas de l'irlandès o, fins al Vaticà II, el llatí. Hi ha una confusió entre *funció* i *àmbit* (*domaine*). Són funcions el *treball* (amb tot un seguit d'àmbits); el *lleure* (també amb molts àmbits); i el *servei*, que pot funcionar com un *treball* per a qui el presta i com un *servei* per a qui el rep (també en els seus diversos àmbits).

(Aquesta qüestió ha estat tractada més extensament en William F. MACKEY, «Determining the Status and Function of Languages in Multinational Societies» dins Ulrich AMMON (ed.), *Status and Function of Languages and Language Varieties*, Berlín-Nova York, Walter de Gruyter, 1989.)

2. EIXAMPLAR LA TERMINOLOGIA

¿Quines possibilitats hi ha de modificar l'estatus de la llengua per mitjà de la política? Per respondre aquesta pregunta cal fer uns aclariments previs.

Quan ens trobem amb una sola llengua, caldria parlar de *lingüisme*; quan hi ha més d'una llengua en contacte es pot parlar de *colingüisme*. A França, durant segles el francès i el llatí compartien l'estatut oficial. Era, doncs, un supòsit de *colingüisme*.

Aquest és un exemple dels avantatges que poden comportar les precisions terminològiques.

La terminologia referent a les funcions lingüístiques abraça diversos camps. Dins una societat, poden funcionar diversos llenguatges (diglòssia, triglòssia, poliglòssia; monoglòssia). Segons com siguin distribuïdes les funcions poden ser necessàries ulteriors precisions (isoglòssia, heteroglòssia i mixoglòssia). També es pot distingir entre comple-

mentarietat i conflicte interior (homoglòssia i esquizoglòssia). Dins cada funció, cal distingir entre què, on, qui i per què, amb diverses situacions (panlecte, macrolecte, microlecte; endolecte, exolecte; demolecte, metrolecte, coralecte, etnolecte, etc.). El discurs lingüístic revesteix diverses formes segons el camp, el mode i el *tenor* del discurs (registres). En la dimensió de l'espai hi ha també distincions (agoralecte, hierlecte, etc.). Hi ha funcions especialitzades que obliguen a establir distincions (tecnolecte, jurilecte, interlecte, etc.).

Quant a la terminologia referent a l'estatus, ja hem vist la distinció entre *lingüisme* (o unilingüisme) i *colingüisme*. Quan s'aplica una política discriminatòria contra una llengua, tenim *lingüicisme*. I si la política persegueix la mort d'una llengua cal parlar de *lingüicidi*.

La terminologia, però, té uns perills: els que provenen de les teories dogmàtiques, el que en podríem dir la *dictadura de l'ús* i la il·lusió dels símbols. La veritat és que si davant d'un nou concepte trobem un bon terme, ja comencem a saber-ne una mica més.

(Aquesta qüestió ha estat tractada més extensament en W. F. MACKEY, «A terminology for sociolinguistics», *Sociolinguistics*, vol. 19 (1990), 99-124.)